

Nagy korok - Nagy mesterek - Nagy műfajok - Nagy művek

Zenetörténeti térkép

Zeneművelő és zenekedvelő fiatalok négyfordulós vetélkedője 12 - 18-ig

Tudod-e? - sűrítőmény

Tudod-e, hogy

- ... a 19. és 20. század találkozásának elnevezése: **századforduló?**
- ... a századforduló zenéjének irányzata kezdetben még **a romantika** volt?
- ... a színeket és hagyományokat tükröző új zene bölcsője **Franciaország?**
- ... ebben az időszakban a tonalitás **lazult?**
- ... ebben az időben inkább színfoltokként jelentkeztek **az akkordok?**

Tudod-e, hogy

- ... a 19. század utolsó harmadában kibontakozott nagyhatású zenei mozgalom neve: **impresszionizmus?**
- ... művelői a hangok színfoltszerű kezelésével **festői hatást** akartak elérni?
- ... az impresszionista szerzők műveik tárgyát **zenén kívüli forrásokból** merítették?
- ... az impresszionista zeneszerző zenéje a konkrét megvalósítás helyett **színeket, pillanatnyi benyomásokat** tükröz?

Tudod-e, hogy

- ... az impresszionizmus és a 20. század zenéjének egyik legfontosabb uttörője **Claude Achille Debussy?**
- ... zenéjében különös jelentőséget kapott **a pillanat futó benyomása?**
- ... zenéjének hatása az egész világra **egyetemleges** volt?
- ... **Bartók Bélára** és **Kodály Zoltánra** is nagy hatással volt Debussy művészetete?

Tudod-e, hogy

- ... Debussy **A tenger - La mer** című szimfonikus költeménye igazi impresszionista alkotás.
- ... A mű **I. tétel**nek címe: **Hajnaltól délig a tengeren**, amelyben a vonósok a víz fodrozódó hullámozását festik, a fafúvók az álmodozó szemlélőt jelenítik meg, a sejtelmesen megszólaló rézfúvók a vízen táncoló napsugarakat.
- A **II. tétel**ben - címe: **A hullámok játéka**, a **III. tétel**ben - címe: **A szél és a tenger párbeszéde** - az I. tételt fejleszti tovább a szerző.

Tudod-e, hogy

... az a német zeneszerző, akinek életműve hídként ível át a romantikából 20. század világába, **Richard Strauss**?

... Richard Strauss nyelvezete **Schönberg** és a **dodekafónia-tizenkétfokúság** hangrendszerének előkészítője volt?

... 25 éves korát, követően a **szimfonikus költemény** állt alkotásainak középpontjában.

... A századforduló éveiben a szimfonikus költemények helyét az **opera** foglalta el?

... szimfonikus költeményei a **romantika** stíluskorszakára támaszkodnak?

... a századforduló egyik monumentális üzeneteként tartják számon **Hósi élet** című **szimfonikus költemény**-ét, amelyben **önmagát** ábrázolja?

Tudod-e, hogy

... annak a 20. századi zenei törekvésnek, amely a népzene alapján bontakozik ki és dallamanyagát is a népzeneből veszi, **Folklorizmus** a neve?

... ehhez az irányzathoz több európai zeneszerző is csatlakozott, közöttük két magyar is- **Bartók Béla** és **Kodály Zoltán** - akiknek zenéjében az ősi népdal a 20. század dallam- és harmóniavilágával találkozott?

... a csatlakozók között volt Glinka, aki **orosz**, Smetana, aki **cseh**, Moniuszko, aki **lengyel**, Dvorzsak, aki **cseh**, Stravinsky és Muszorgszkij mindkettő **orosz**?

Tudod-e, hogy

... **Expresszionizmus** a neve a századforduló egyik legjellegzetesebb törekvésének, amely a társadalom közösségéből kirekedt ember szorongó érzéseit fejezi ki?

... **Neoklasszicizmus** a neve annak az 1920 téjén keletkezett zenei törekvésnek, amelynek célja a régebbi korok zenei stílusainak modern értelmezése?

Tudod-e, hogy

... **atonalitás** = hangnemnélküliség? - ... **dodekafónia** = tizenkétfokúság? - **bruitizmus** = zajzene - ... **cluster** = szomszédhangok egyidejű megszólaltatása?

Tudod-e, hogy

... **aleatoria** = a zeneszerző csak nagyjából írja elő, hogy az előadónak mitm kell játszania? -. (Alea = kocka, ha elvetik. kit tudja hol áll meg.)

... **repetitív zene** = ismétlődésből építkező komponálási mód?

... **grafikus zene** = a kottát rajzzal pótolja a zeneszerző?

... **Elektronikus zene**

Tudod-e, hogy

... **Arnold Schönberg** korán elérkezve az atonalitáshoz, szükségét érezte új törvényszerűségek felállításának?

... hogy őt nevezik a **dodekafonia** atyjának?

Tudod-e, hogy

... az idézett mű;címe: **Egy varsói menekült** - műfaja **kantáta** - **dodekafon** hangrendszerben íródott.

Tudod-e, hogy

... az 1895 és 1963 között élt német zeneszerző, akit az újkori polifónia atyjának tartanak: **Paul Hindemith**?

... 30-as éveinek közepétől műveiben az expresszionizmus helyét a **neoklasszicizmus** foglalta el?

... operájának három képe alapján írt zenekari művének címe is: **Mathis a festő** - műfaja **szimfónia** - hangzásvilága a középkori modális hangzásvilágtól **az atonálisig** ível?

Tudod-e, hogy

... a 20. századi angol zene 1913 - 76-ig élt legjelentősebb zeneszerzője **Benjamin Britten**?

... zenélésmódja **könnyed volt, de nagy kifejező erő volt benne?**

... alkotóerejét **a dallam kialakítására** összpontosította?

... kortársaiól csak azt vette át, **ami a korszerűséget, a 20. századot jelzi?**

... zenéjének titka **egyszerűsége és közvetlensége?**

Tudod-e, hogy

- ... az általa művelt műfajok közül az **opera** emelkedik ki?
- ... műveinek nagy részét egyébként is a **vokális** művek alkották: **dal-ciklusok - kórusművek - kantáták?**

Tudod-e, hogy

- ... azt a zenekari művét idézzük, amelyet azért komponált, hogy általa megismertesse az ifjúsággal a zenekar hangszereit, hangszercsoportjait. Címe: **Variációk egy Purcell témára?**

Tudod-e, hogy

- ... a 20. század egyik legfontosabb amerikai zeneszerzője - olyan klasszikussá lett művek komponistája, mint rapszódíája. párizsi zenei képe, vagy híressé lett fekete népopera - **George Gershwin** volt?.
- ... a **délkarolinai néger** életének pillanatait leste el, dalait jegyezte fel egyetlen drámai operájának megalkotásához??
- ... operájának forrása a néger dalok mellett az **európai impresszionizmus és expresszionizmus** volt:

Tudod-e, hogy

- ... az említett opera címe: **Porgy és Bess.**?
- ... idézett részlete **Porgy dala?**

Tudod-e, hogy

- ... az 1882 - 1971-ig élt orosz zeneszerző, a 20. század szellemi életének legnagyobb hatású egyénisége **Igor Fjodorovics Stravinsky?**
- ... alkotásainak ihletői fiatal korában **az orosz népi dallamok** voltak?
- ... zenéjében olyan ősi energiákat szabadított fel, mint **Bartók Béla?**
- ... zenéjében első korszaka után a **neoklasszicizmus felé** fordult?
- ... hetven éves korában új utat kerwett, amit a **dodekafoniában** talált meg

Tudod-e, hogy

- ... idézett híres darabjának címe: **Tavaszi áldozat?**
- ... műfaja **Táncjáték?**

Tudod-e, hogy a Debussy utáni muzsikusokra óriási hatást gyakorolt:

... a zene **ritmusa**?

... a zenekar hangjaiban megszólaló 36 fúvós **hangszer**?

... a kisszekundok gyakori **súrlódása**?

... a ritmus és a dinamika állandó **uralkodása**?

Tudod-e, hogy

... amikor a 20. század magyar klasszikus zeneszerzőit idézzük, két nevet mon-
dunk először születési évszámaikkal együtt,

... **Bartók Béla - 1881**

... **Kodály Zoltán - 1882**

Tudod-e, hogy

... Bartók Béla szülővárosa **Nagyszentmiklós** (Erdély)?

... Kodály Zoltán szülővárosa **Kecskemét**?

Tudod-e, hogy

... Bartók Béla halálának éve **1945**?

... helyszíne **New York**?

... Kodály Zoltán halálának éve **1867**

... helyszíne **Budapest**?

Tudod-e, hogy

... Bartók Béla számára a népzene a „**tiszta forrás**” volt?

... Bartók Béla legmerészebb műveiben is **anyanyelvének** tekintette a
magyar népzeneét?

Tudod-e, hogy

... Bartók Béla egyik legismertebb művét idézzük - **Allegro barbaro** -
amelyről azt írták, hogy rubatószerű tagolással alázóduló akkordjai őserő
vel törtek be az európai műzenébe?

Tudod-e, hogy

... Kodály Zoltán dalköltészetének két fő ága volt: **népdalfeldolgozások,**
műdalok?

- ... daljátékaiban első ízben szólalt meg az operaszínpadom **a magyar népdal?**
- ... kórusműveiben **a 16. és 17. század** énekkari kultúrája kelt életre?
- ... „Pünkösdürlő” című kórusművében **a sok évszázada őrzött magyar népszokás foglalatát adja meg?**

Tudod-e, hogy

- ... katonai műszóból származik a gyűjtőneve azoknak az irányzatoknak, amelyek tucatnyi megdöbbentő újítást, kísérletet, formát fognak közre. Nemzetközi elnevezése: **avantgard?** *Kiemelkedő alakjai voltak John Cage és Karlheinz Stockhausen.*
- ... a lassú fejélesztésű, ismétlésekből és rövid formaegységekből építkező komponálási mód neve **Repetitív zene?** *Kiemelkedő alakjai voltak? Steve Reich, és Terry Riley.*
- ... a dodekafónia továbbfejlesztett változatának elnevezése - amelyben a zeneszerző szakít a tonalitás törvényszerűségével, eszményképe a sorelv (Reihe), teljesen meghatározott zene - **szeriális** (serialis) **zene?**
- ... annak a zenének a neve, amelyben a zenei hangok keletkezéséhez szükséges rezgéseket elektromos úton állítják elő: **elektronikus zene?**
- ... **cluster** a neve a több szomszédos hang egyidejű megszólaltatásának?
- ... a zeneszerszám nélküli zenének - amelynek művelői **lemondtak** a zenei hangról - **bruitizmus** a neve?

Tudod-e, hogy

- ... az 1912-ben született amerikai komponista, aki egyike volt a legszélsősége-sebb avantgard irányzatok legnagyobb kísérletezőinek - zörejeket, zajokat egyenrangúsított a zenei hangokkal - **John Cage?**

Tudod-e, hogy

- ... az 1928-tól 2007-ig élt német zeneszerző, a Kölni Rádió elektronikus stúdiójának vezetője, **Karlheinz Stockhausen** volt?
- ... idézett műve, amelyben az emberi hangot bontotta elemeire elektronikus úton, **Gesang de Jünglinge** (az ifjúság éneke)?

Tudod-e, hogy

... **Steve Reich** (Sztív Rejch) ameikai zeneszerző volt a minimalzene első mestere.?

... a Magyarországon járt Steve Reich a **repetitív zene** területén is nagy sikereket ért el? Híressé lett most idézett darabja is a **Zene fadarabokra**.

Tudod-e, hogy

... ma is közöttünk él még **Kurtág György**, akit a világ zenei életében a legjelentősebb kortárs zeneszerzők egyikeként tartanak számon?

... Kurtág György egyik zongorára írt sorozata nagy közkedveltégnek örvend az ifjúság körében. Sokan azt hiszik, hogy a zeneszerző ezt zongoraiskolának szánta, ám ő maga mondta, hogy minden egyes darabja az emberi élet egy-egy jelenségét idézi fel. A ma már kilenc kötet sok száz darabját magában foglaló sorozat címe: **Játékok**.

Tudod-e, hogy

... a világ hét táján előadássorozatokot tartó kortárs zeneszerzőnk gyermekkori emlékeit őrzi egyik kompozíciója. Édesapja állomásfőnök volt Győr környékén. Ő pedig napról napra hallva a vonatok futásának ritmusát, elhatározta, hogyha zeneszerző lesz, kottafejekbe foglalja a lenyűgöző, hatalmas gépek hangját. Így született az a műve, amelynek részletét idézni fogjuk?

Hallgassátok mg a velünk egy korban élő **Sáry László** kompozíciójának jelzett részletét, A darab címe: **Lokomotív szimfónia**.

Tudod-e, hogy

... a Magyar Zeneszerzők Egyesületének elnöke - **Hollós Máté** - világszerte ismert zeneszerzőnk? Alkotásainak egy része az Egysült Államokból, Kanadából, Franciaországból kapott megrendelésekre született. Az Oxfordi Zenekar felkérésére az ENSZ - Egyesült Nemzetek Szövetsége - megalakulásának. 50. évfordulójára írta Oxfordor című zongoraversenyét. Most idézett szopránra és mezzoszopránra írt darabjának címe: **Tündérialom**, amelynek bemutatója után ezt írta a ksitikus: *”A zeneszerző Petőfi versének hatása alatt varázslatos jelenetet formált. Talán helyesebb lenne zenei képsorról beszélni, hiszen a szöveg képi világát fordította egy zenei elemekből összeállított pillanatfelvétellé”*.